

Опрацювала:
Селівончик Світлана Ярославівна

Міністерство освіти і науки України
Науково-педагогічний проєкт «Інтелект України»

Навчальна програма
«Українська мова. 5 клас»
для закладів загальної середньої освіти,
що працюють за науково-педагогічним проєктом
«Інтелект України»

*Схвалено для використання в освітньому процесі
(протокол № 2 засідання експертної комісії
з української мови від 13.06.2022;
зарєєстровано в Каталозі надання грифів навчальній літературі
та навчальним програмам за № 3.0251-2022)*

Навчальну програму «Українська мова. 5 класи» Для закладів загальної середньої освіти, що працюють за науково-педагогічним проєктом «Інтелект України», підготували Гавриш І. В., Семихат Н. В., Дроф'як С. М., Новожилова Н. М.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальну програму «Українська мова. 5 класи» для закладів загальної середньої освіти, що працюють за науково-педагогічним проєктом «Інтелект України», розроблено на основі Державного стандарту базової середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 30.09. 2020 р. № 898) та відповідно до положень Концепції Нової української школи (2016). Програма визначає орієнтовну послідовність досягнення зафіксованих у Державному стандарті базової середньої освіти результатів навчання учнів з **мовно-літературної освітньої галузі**.

Програму складено з урахуванням державного статусу української мови, нових суспільних реалій і соціальних замовлень, особливого місця курсу української мови серед інших навчальних предметів.

Мета навчання української мови в школі — формування компетентного мовця, національно свідомої, духовно багатой мовної особистості, здатної використовувати в приватному та суспільному житті функціональний потенціал української мови. Мету навчального предмета узгоджено з метою мовно-літературної освітньої галузі, визначеною Державним стандартом.

Відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти **завданнями** мовної освіти для досягнення поставленої мети є:

- подальший розвиток мотивації до вивчення мови, формування духовного світу здобувачів освіти, їхніх світоглядних переконань, громадянських якостей, утвердження за допомогою засобів мови національних і загальнолюдських цінностей;
- розвиток умінь вільно спілкуватися в різних ситуаціях, формулювати та відстоювати власну думку, вести дискусію, досягати взаєморозуміння та взаємодії з іншими людьми;
- формування та вдосконалення базових лексичних, граматичних, стилістичних, орфоепічних, правописних умінь і навичок, здобування та поглиблення знань про мову як суспільне явище;
- вироблення вмінь орієнтуватися в різноманітній інформації українською мовою, користуватися сучасними інформаційними комунікаціями, зокрема інтернетом, провадити пошуково-дослідницьку діяльність, застосовувати на практиці здобуті в процесі вивчення мови знання, набуті вміння та навички;
- формування навичок самостійної навчальної діяльності, саморозвитку, самоконтролю тощо;
- розвиток логічного і критичного мислення, творчої уяви;
- формування мовного смаку, мовного чуття і мовної стійкості, сприяння усвідомленню краси й естетики української мови.

Реалізація мети ґрунтується на **ціннісних орієнтирах**, визначених у

Державному стандарті базової середньої освіти: на повазі до особистості учня / учениці та визнанні пріоритету його / її інтересів, досвіду, власного вибору, прагнень, ставлення у визначенні мети та організації освітнього процесу, підтримці пізнавального інтересу та наполегливості; дотриманні принципів академічної доброчесності; становленні вільної особистості учня / учениці, підтримці його / її самостійності, підприємливості та ініціативності, розвитку критичного мислення та впевненості в собі; формуванні культури здорового способу життя; утвердженні людської гідності, чесності, милосердя, доброти, справедливості, співпереживання, взаємоповаги і взаємодопомоги, поваги до прав і свобод людини, здатності до конструктивної взаємодії учнів між собою та з дорослими; формуванні в учнів активної громадянської позиції, патріотизму, поваги до культурних цінностей українського народу, його історико-культурного надбання і традицій, державної мови; плеканні в учнів любові до рідного краю, відповідального ставлення до довкілля.

Змістовими лініями мовного компонента, окресленими Державним стандартом, є *мовна, мовленнєва, соціокультурна і діяльнісна*. Визначені Державним стандартом як ключові, такі компетентності, як *вільне володіння державною мовою та здатність спілкуватися рідною мовою*, формуються шляхом повноцінного засвоєння всіх без винятку ліній змісту мовної освіти. Сукупність зазначених у Державному стандарті ключових компетентностей орієнтована на самореалізацію особистості учнів у процесі розвитку в них здатності ефективно адаптуватися до соціокультурного середовища, а також передбачає використання мови в різних сферах і ситуаціях.

Мовленнєва змістова лінія орієнтує роботу вчителя / вчительки на формування та вдосконалення вмінь і навичок у всіх видах мовленнєвої діяльності, формування навичок ефективної комунікації, набуття досвіду розв'язання життєвих проблем засобами мови. Мовленнєва змістова лінія є системоутворювальною. Її зміст будується за принципом поліфункціональності, що дає змогу пов'язувати вивчення синтаксису (зокрема, речень зі звертаннями, прямою мовою, вставними словами), лексикології, фразеології, стилістики, риторики, культури мовлення з формуванням умінь будувати усні й письмові висловлення, а також із поглибленням знань про текст, його структуру. З метою раннього розвитку комунікативної культури й комунікативної компетентності на уроках доцільно формувати в учнів риторичні вміння. Мовленнєва діяльність, яка організовується за допомогою ситуативних вправ із настановою на зміст висловлення, розвиває в учнів уміння вільно й творчо використовувати лексичні та граматичні засоби української мови, що сприяє розвитку вмінь спілкуватися в умовах природної комунікації.

Мовна змістова лінія спрямована на здобуття, систематизацію та узагальнення теоретичних знань про мовну систему як засіб вираження думок і почуттів та формування мовних умінь і навичок.

Формування загальнонавчальних умінь і навичок, які є складовими компетентності *уміння вчитися впродовж життя*, опанування стратегій, що прогнозують і визначають мовленнєву діяльність, забезпечує *Діяльнісна*

змістова лінія.

Пропонований у програмі зміст навчальної діяльності пов'язаний з **наскрізними вміннями**, які є спільними для всіх ключових компетентностей і становлять основу для успішної самореалізації учня / учениці. Наскрізні вміння сприяють формуванню ціннісних і світоглядних орієнтацій особистості. Таким чином реалізується *соціокультурна змістова лінія*, завданням якої є забезпечення патріотичного, морального, естетичного, екологічного виховання, соціалізації шкільної молоді. Особлива увага в процесі вивчення української мови приділена формуванню таких умінь: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно й письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, уміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами. Отже, усі змістові лінії взаємопов'язані, збагачують і доповнюють одна одну.

Рівень навчальних досягнень учнів з предмета визначається засвоєнням змісту мовної й мовленнєвої змістових ліній, які є основними і яким підпорядковані освітні завдання соціокультурної та діяльнісної (стратегічної) змістових ліній.

Мовна й мовленнєва змістові лінії як основні для контролю й оцінювання наведені в табличній формі, складеній із трьох частин: «Очікувані результати навчання» (сформульовані на основі запропонованих Державним стандартом базової середньої освіти орієнтирів для оцінювання), «Пропонований зміст навчального предмета» і «Види навчальної діяльності». У змісті навчального матеріалу визначено навчальні одиниці, які підлягають осмисленню та засвоєнню здобувачами освіти. Пропонований зміст окреслює рекомендований обсяг навчального матеріалу, що має бути опанований учнями за визначений період навчання в процесі досягнення очікуваних результатів. Він ґрунтується на базових знаннях з мовно-літературної галузі, визначених Державним стандартом. Зважаючи на академічну свободу вчителя / вчительки, серед рекомендованих видів навчальної діяльності можливо вибрати найбільш доцільні в навчальному процесі конкретного класу.

Вимоги до загальноосвітньої підготовки учнів орієнтують на обов'язкові результати навчання, які є об'єктом контролю й оцінювання.

Пропоновану програму структуровано за роками навчання (5-9 класи), у межах кожного року передбачено поділ на блоки, які об'єднано в розділи.

Блоки побудовані за принципом поліфункціонального підходу, методологічним підґрунтям якого є принципи класичної дидактики, особистісно орієнтованого та компетентнісного підходів. Групування різнорівневих мовних явищ у блоки з навчальними одиницями з декількох розділів мовознавства, опрацювання їх у взаємозв'язку, приведення до взаємної відповідності мовної та мовленнєвої змістових ліній допомагає розкрити системний характер мови, специфіку навчального матеріалу.

Блок — це декілька уроків, об'єднаних спільною темою з граматики за рівнями, визначеними таксономією Б. Блума. Розробляючи блоки,

виокремлюючи навчальні одиниці, автори виходили з принципів особистісно орієнтованого та компетентнісного підходів, за яких система наукових знань учнів формується в органічному поєднанні зі здобуттям досвіду практичної, творчої, дослідницької діяльності та дією внутрішніх механізмів індивідуального саморозвитку. Такий спосіб структурування, опрацювання й аналізу навчального матеріалу в повному обсязі дає змогу реалізувати системний і комунікативно-діяльнісний підходи в опануванні мови.

Орієнтовна структура блоку:

- 1-й урок. Мотивація вивчення навчальних одиниць (1-3 нові навчальні одиниці, під якими розуміємо знання, уміння, навички, цінності і переконання, що мають бути обов'язково сформованими в здобувачів освіти). Опрацювання навчальних одиниць на перших трьох рівнях таксономії Б. Блума.

- 2-й і 3-й уроки. Продовження роботи над опрацюванням навчальних одиниць на перших трьох рівнях таксономії Б. Блума.

- 4-й і 5-й уроки. Опрацювання навчальних одиниць на верхніх трьох рівнях таксономії Б. Блума. Узагальнення й систематизація вивченого матеріалу, самоаналіз, уведення вивченої навчальної одиниці у зв'язне мовлення. Складання інтелект-карт (ІК), карт знань (КЗ), схем, таблиць, дописів, статей, проєктів, робота над медіатекстами.

У програмі, відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти, період навчання в 5 класі визначено адаптаційним — перехідним етапом від початкової до базової освіти. Програма на ці класи розроблена з урахуванням збереження наступності з початковим шкільним періодом та подальшого становлення особистості, її інтелектуального, соціального, фізичного розвитку.

Кожен з розділів програми зорієнтований на комплексну реалізацію передбачених у Державному стандарті загальних і конкретних результатів навчання, які деталізовано й доповнено на основі визначених орієнтирів оцінювання. Розвиток наскрізних умінь забезпечується через широкий спектр видів навчальної діяльності.

Концентричне вивчення матеріалу в межах програми покликане допомогти учневі / учениці повертатися до алгоритмів роботи з ним та вдосконалювати, відпрацьовувати комплекс компетентностей, пов'язаних із практичним застосуванням.

Розв'язанню конкретних завдань із засвоєння змістового компонента сприяє також систематичне чотириразове повторення навчальної одиниці й уведення трьох зон повторення (найближчого, середнього й дальнього).

Здійснення учнями 5 класів системної самодіагностики знань, взаємо- та самооцінювання покликане сприяти поступовому опануванню ними навичок самоаналізу й самооцінки, що згодом дозволить перевести роботу учнів у режим активного саморегулювання та самокоригування. Перевіряючи й оцінюючи власну чи чийось роботу, учні вчаться надавати достовірну інформацію про результати своєї / чужої діяльності, що передбачено академічною доброчесністю.

Особливо значущою є реалізація ідеї І. Беха про необхідність *ціннісного насичення* кожного уроку, що безпосередньо пов'язане зі становленням ціннісної

сфери учнів. «Лікування» хвороб ментального коду українців сприятиме формуванню в учнів загальнолюдських моральних цінностей, вихованню громадянина-патріота, особистості, яка є частиною світової спільноти.

Шляхи реалізації програми й завдань змістових ліній, а також особливості освітнього процесу зумовлені поліфункціональністю проєктних уроків і ґрунтуються на таксономії Б. Блума (розуміння, знання, застосування, аналіз, синтез, оцінювання), технології інтервального повторення Г. Еббінгауза та здійснюються інтегровано на поліфункціональних уроках української мови. Використання внутрішньопредметних зв'язків (морфології, синтаксису, фонетики, орфографії, лексикології, будови слова, стилістики, культури мовлення тощо), групування різнорівневих мовних явищ у блоки, опрацювання мовних явищ у взаємозв'язку допомагає розуміти мову не як довільний, невпорядкований набір звуків, правил, орфограм тощо, а як логічну систему мовних одиниць різного рівня. Увідповіднення мовної та мовленнєвої змістових ліній сприяє зміщенню акценту з накопичування нормативно визначених знань, умінь, навичок на формування й розвиток в учнів здатності діяти, застосовувати досвід успішних дій у конкретних ситуаціях, а також реалізувати компетентнісний потенціал мовно-літературної галузі.

В основу навчання української мови в 5 класах покладено принцип текстоцентризму. У процесі роботи над текстом передбачається, що він буде використовуватися, з одного боку, як носій певної суспільно й особистісно значущої інформації, як засіб виховного впливу вчителя на шкільну молодь; а з іншого — як об'єкт виявлення в ньому лінгвістичних явищ і фактів та організації спостереження над ними, щоб здобувачі освіти не лише опанували змістовий бік мовленнєвої діяльності, а й мали системні знання, які стосуються її формальної сторони. Текст є засобом пізнання мови як поліфункційного явища; він виступає найважливішим засобом долучення до української культури, а ще основним ресурсом для реалізації компетентнісного потенціалу навчального предмета «Українська мова». Слід звернути увагу також на те, що вивчення мови на текстовій основі вносить в уроки мови необхідний емоційний компонент, дає змогу показати мовні засоби в системі з іншими в живому мовленні, поєднати вивчення мовних одиниць з розв'язанням комунікативних завдань.

Тематика текстів пов'язана з наскрізними лініями, які є спільними для всіх шкільних предметів. Вони корелюються з окремими ключовими компетентностями і сприяють формуванню світоглядних і ціннісних орієнтирів учня / учениці. Таким чином реалізується соціокультурна змістова лінія, завданням якої є забезпечення патріотичного, морального, естетичного, екологічного виховання, соціалізації шкільної молоді.

Під час упровадження програми автори можуть вносити певні зміни (змінювати послідовність вивчення тем, виносити додаткові питання тощо) загальним обсягом до 10 %.

ОСНОВНА ЧАСТИНА
5 клас
1 година на тиждень (35 годин)

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст інтегрованого курсу	Вид навчальної діяльності
1-ша змістова лінія Становлення учня як суб'єкта навчально-пізнавальної діяльності		
Знаннєвий компонент: <i>знає і розуміє</i> значення навчальних предметів у житті людини; <i>пояснює</i> розпорядок шкільного життя в базовій школі. Діяльнісний компонент: <i>дотримується правил</i> шкільного життя; <i>описує / характеризує</i> спілкування з однолітками, однокласниками, дорослими, зокрема з учителями, з позицій позитивного мислення. Оцінно-ціннісний компонент: <i>обґрунтовує</i> судження щодо правил позитивного мислення; <i>оцінює</i> власний рівень сформованості навички мислити позитивно	Модуль 1. Організація шкільного життя Особливості шкільного життя в базовій школі. Навчальні предмети та їхня роль у житті людини	Фронтальна робота, робота в парах, групах із чотирьох осіб, командах по 5–7 учнів. Командне розв'язання проблемної ситуації. Слухання пояснення вчителя. Критичний аналіз інформації, що подається в презентації. Формулювання запитань до отриманої інформації. Відповіді на запитання за змістом прослуханих висловлень видатних людей. Формулювання та обґрунтування власних думок щодо теми. Розкриття значення прислів'їв, афоризмів, влучних висловів (усно). Складання діалогів.
Знаннєвий компонент: <i>знає і розуміє</i> сутність основних видів діяльності людини (гра, навчання, праця, спілкування); <i>наводить приклади</i> засобів формування й розвитку вмінь та навичок особистості, її здібностей; <i>знає і</i>	Модуль 2. Навчання та його роль у житті людини Навчання як засіб формування знань, умінь і навичок, ставлення, розвитку здібностей особистості. Самоосвіта	Пошук потрібної інформації в медіаресурсах. Використання готових чи створення власних текстів (укладання опрацьованої інформації в карту знань, інфографіку, каліграму чи хмару слів тощо) Види роботи:

<i>розуміє, що таке самоосвіта як вид самостійної роботи.</i> Діяльнісний компонент: <i>планує та виконує програму самоосвіти; визначає самоосвіту як вид самостійної роботи та одну з форм пізнавальної діяльності.</i> Оцінно-ціннісний компонент: <i>робить висновки щодо власних результатів навчально-пізнавальної діяльності; обговорює програму самоосвіти; усвідомлює ефективність основних видів діяльності людини (гра, навчання, праця, спілкування) як засобів формування та розвитку всіх її сил, властивостей, здібностей і вмінь</i>		– Робота в парах; – Робота з картою; – Робота з відеофрагментом; – Робота в групі з чотирьох осіб; – Афірмації; – Золоте правило; – Принцип «Я — висловлювання»; – Алгоритм роботи з правилом на прикладі правила ефективного спілкування; Вправи: – «Психологічна консультація»; – «Відгадай емоцію»; – «Актор»; – «Позитивна і негативна стінгазета»; – «Швидка психологічна допомога»; – «Синхронна розмова»; – «Ігнорування»; – «Активне слухання»; – «Фантазер»;
Знаннєвий компонент: <i>знає і розуміє основи організації власної навчально-пізнавальної діяльності; називає раціональні способи організації навчально-пізнавальної діяльності; пояснює структуру навчально-пізнавальної діяльності.</i> Діяльнісний компонент: <i>дотримується правил організації робочого місця; визначає довгострокові і</i>	Модуль 3. Раціональні способи організації навчально-пізнавальної діяльності Характеристика навчально-пізнавальної діяльності, її складники. Мотивація, її види та роль у досягненні успіху в навчально-пізнавальної діяльності. Цілі навчально-пізнавальної діяльності. Види цілей та раціональні способи їх формулювання. Поняття про	– Чарівні методи «психологічного айкідо»; – Гра «Вирішення конфлікту»; – Гра «Лад»; – Гра «Чарівник у царстві»

короткострокові цілі навчально-пізнавальної діяльності; <i>прогнозує</i> результати самостійної навчально-пізнавальної діяльності на уроках. Оцінно-ціннісний компонент: <i>висловлює</i> судження щодо способів раціонального розподілу часу; <i>робить висновки</i> про власний рівень сформованості навички підтримувати чистоту й порядок на робочому місці; <i>усвідомлює</i> важливість раціональної організації власної навчально-пізнавальної діяльності; <i>оцінює</i> реалістичність термінів поставлених довгострокових і короткострокових цілей	раціональну навчально-пізнавальну діяльність учнів на уроках. Правила раціональної навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроках. Особливості виконання усних і письмових завдань. Поняття про раціональну самостійну навчально-пізнавальну діяльність учнів. Вимоги до виконання усних і письмових домашніх завдань	
Знаннявий компонент: <i>знає і розуміє</i> сутність людських якостей (цілеспрямованість, працелюбність, відповідальність) та їх важливість у житті; <i>формулює</i> стратегічні (довгострокові) і тактичні (короткострокові) цілі; <i>називає</i> обов'язки та права людини; <i>пояснює</i> поняття «позитивне мислення», «емоційний інтелект» та їхні складники. Діяльнісний компонент:	Модуль 4. Якості особистості, що дозволяють людині бути успішною в навчанні, професійній діяльності й у житті Цілеспрямованість. Уміння ставити стратегічні і тактичні цілі. Працелюбність. Гармонійне поєднання праці та відпочинку. Відповідальність. Власні обов'язки та завдання, уміння ухвалювати рішення й нести за них відповідальність. Уміння виконувати	

<i>планує час, раціонально розподіляючи його між працею та відпочинком; дотримується правил ведення зошитів, виконання письмових завдань та практичних робіт; складає план реалізації довгострокових і короткострокових цілей; дотримується наміченого плану; виконує власні обов'язки та обіцянки; застосовує в житті правила позитивного мислення; устанавлює головні правила спілкування; визначає власну модель поведінки в конфліктній ситуації; розпізнає способи вирішення конфліктів; уміє конструктивно вирішувати конфлікти; дотримується правил успішної роботи в команді; аналізує секрети успіху видатних людей.</i> Оцінно-ціннісний компонент: <i>обговорює можливості використання заздрості як ресурсу для досягнення цілей; усвідомлює важливість уміння радіти та розвитку життєрадісності й доброзичливості; обґрунтовує судження щодо важливості впровадження правил</i>	<i>обіцянки у визначений термін. Позитивне мислення та способи його формування (як підвищити самооцінку за допомогою позитивного мислення, спілкування за технологією позитивного мислення). Ефективні навички роботи в команді. Емоційний інтелект</i>	
---	--	--

позитивного мислення у всі сфери життя; <i>робить висновки</i> про власні результати розвитку емоційного інтелекту		
2-га змістова лінія Формування вмінь і навичок раціональної роботи з книгою й іншими джерелами наукової та навчальної інформації		
Знаннєвий компонент: <i>знає і розуміє</i> значення швидкого читання; <i>наводить</i> приклади вправ, які сприяють формуванню навичок швидкого читання; <i>пояснює</i> алгоритм раціональної роботи з науковою та навчальною текстовою інформацією. Діяльнісний компонент: <i>уміє</i> швидко читати мовчки за технологією швидкого читання; <i>дотримується</i> правил роботи над текстом; <i>використовує</i> алгоритм раціональної роботи з науковою та навчальною текстовою інформацією; <i>застосовує</i> прийоми змістового опрацювання наукової та навчальної інформації. Оцінно-ціннісний компонент: <i>висловлює</i> судження щодо методів формування раціонального читання; <i>робить висновки</i> щодо власної швидкості читання та шляхів	Модуль 1. Робота з текстовою інформацією Раціональне читання та методи його формування. Прийоми змістового опрацювання наукової та навчальної інформації. Алгоритм усвідомлення, запам'ятовування, а також усного і письмового відтворення наукової та навчальної інформації (репродуктивний, варіативний і творчий рівні)	Читання мовчки та вголос. Відповіді на запитання за змістом прочитаного. Вправи: – «Ерудит»; – «Швидкісний тренажер»; – «Запам'ятовую ефективно»; – «Читання тексту рядками»

її вдосконалення		
Знаннєвий компонент: <i>пояснює</i> особливості процесу сприйняття усної інформації; <i>знає і розуміє</i> раціональні прийоми аудіювання. Діяльнісний компонент: <i>уміє</i> сприймати на слух розповіді, пояснення вчителя, відповіді учнів; тексти вивчених стилів, типів і жанрів мовлення; радіо- й телепередачі, аудіозаписи; <i>використовує</i> під час сприйняття раціональні прийоми аудіювання. Оцінно-ціннісний компонент: <i>усвідомлює</i> прочитане; <i>обговорює</i> відповіді учнів, пояснення вчителя; <i>висловлює</i> судження щодо отриманої інформації	Модуль 2. Сприйняття усної наукової та навчальної інформації Особливості процесу сприйняття усної наукової та навчальної інформації. Раціональні прийоми аудіювання: створення в уяві зорових образів, визначення теми та основної думки прослуханого, поділ аудіотексту на смислові частини, відповіді на питання <i>хто? що? де? коли? як? навіщо?</i>	

ІІІ. КРИТЕРІЇ ТА ПРОЦЕДУРИ ОЦІНЮВАННЯ

Види, форми та способи оцінювання результатів навчання

Згідно із Законом України «Про повну загальну середню освіту» кінцевим очікуваним досягненням учня / учениці є набуття ключових компетентностей. Під компетентностями розуміють здатність людини до тієї чи іншої діяльності, для якої потрібні відповідні знання, уміння, ставлення та досвід. Ключові компетентності формуються на матеріалі всіх шкільних предметів і в процесі позаурочного виховання. Компетентнісне навчання полягає в тому, щоб навчити учнів застосовувати свої вміння та здобуті знання в конкретних навчальних і життєвих ситуаціях. Компетентнісний потенціал курсу «Навчаємося разом» розкрито в чинному Державному стандарті базової середньої освіти та самій програмі.

Учитель / учителька оцінює рівень сформованості компетентностей учнів на основі поданих у Державному стандарті орієнтирів оцінювання, ураховуючи динаміку досягнень очікуваних результатів навчання.

До навчальних досягнень належать такі результати освітнього процесу:

- знання — інформація, яку учень / учениця застосовує;
- уміння — здатність застосувати алгоритм дій для реалізації засвоєних та вироблення суб'єктивно нових знань;
- ставлення — суб'єктивна цінність інформації або діяльності, відображена у висловлених учнем / ученицею судженнях.

Основними видами оцінювання результатів навчання учнів є формувальне, поточне та підсумкове (тематичне, семестрове, річне).

Під формувальним розуміють інтерактивне оцінювання учнівського прогресу. Формувальне оцінювання допоможе кожному учневі / учениці бачити власний освітній поступ, рівень сформованості загальних та предметних компетентностей, а вчителів / учительці — аналізувати, корегувати навчально-пізнавальну діяльність учнів, визначати мету та шляхи реалізації освітніх завдань.

Поточне оцінювання — оцінювання результатів виконання учнями конкретних завдань: відповідей на запитання під час індивідуального,

групового та фронтального опитування, письмових завдань (зокрема через виконання самостійних робіт, тестування, організацію роботи з текстами тощо). Ідеться про результати опрацювання джерел (текстових, візуальних, діаграм, графіків, схем) та результати взаємоконтролю учнів у парах і групах у цифровій (тестування в електронному форматі) і практичній (організація виконання різних видів досліджень, навчальних проєктів тощо) формі.

Підсумкове оцінювання — оцінювання результатів навчання за певний період: за час вивчення розділу програми (тематичне), за семестр (семестрове) та навчальний рік (річне).

Для забезпечення об'єктивності тематичного оцінювання доцільно разом із поточними оцінками використовувати результати моніторингу знань з метою оцінити досягнення учнем / ученицею комплексу передбачених програмою результатів навчально-пізнавальної діяльності. Для цього варто застосувати підсумкову діагностичну роботу (контрольну роботу, тест, диктант, переказ, твір, есе, завдання проєктів тощо). Проведення такого моніторингу сприяє індивідуальному та диференційованому підходу до організації навчання, дає змогу врахувати різний темп засвоєння програмового матеріалу, уміння виділяти основне.

Заклад загальної середньої освіти може розробити власну систему оцінювання, яку затверджують і використовують у встановленому законодавством порядку. Варто пам'ятати, що відповідно до статті 17 Закону України «Про повну загальну середню освіту» учні мають право на справедливе, неупереджене, об'єктивне, незалежне, недискримінаційне та добросовісне оцінювання результатів навчання.

У межах академічної свободи педагогічні працівники здійснюють вибір форм, змісту та способу оцінювання залежно від дидактичної мети.